

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09
facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

28 Kasım 2023 - Salı

KASIM 2023 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI TASE (2021=100): 526,78

- MUTFAK ENFLASYONU AYLIK %2,49 ON İKİ AYLIK %80,12, YILLIK ORTALAMA %86,42 ORANINDA ARTTI.
- DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI TUTARI (**AÇLIK SINIRI**) **14.025 TL**,
- GIDA İLE BİRLİKTE DİĞER TÜM TEMEL HARCAMALARI İÇİN HANEYE GİRMESİ GEREKEN TOPLAM GELİR TUTARI** (YOKSULLUK SINIRI) İSE **45.686 TL**,
- BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAMA MALİYETİ **18.239 TL**'YE ULAŞTI.

TÜRK-İŞ Açlık Sınırı Endeksi (TASE Ocak 2021=100) Kasım'23: 526,78¹

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2023 Kasım ayı sonucuna göre;

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 14.025 TL'ye,
- Gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (yoksulluk sınırı) 45.686,81 TL'ye,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' de aylık 18.239,8 TL'ye yükseldi.

Çizelge 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)*

	Kasım 2022	Aralık 2022	Ekim 2023	Kasım 2023
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	2.349,54	2.451,55	4.112,57	4.213,41
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	1.862,43	1.951,20	3.322,78	3.398,12
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	2.319,54	2.421,55	4.060,07	4.160,91
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	1.255,34	1.306,27	2.188,57	2.253,41
Açlık Sınırı (4 Kişilik Ailenin Gıda Harcaması)	7.786,85	8.130,57	13.683,99	14.025,85
Yoksulluk Sınırı (4 Kişilik Ailenin Toplam Harcaması)	25.364,30	26.483,94	44.573,30	45.686,81

* Harcama tutarları, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ'in verilerine göre "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Kasım 2023'te şu şekildedir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarındaki artış **bir önceki aya göre** % 2,49 oranında gerçekleşti.
- **On bir aylık** değişim oranı ise % 72,50 olarak tespit edildi.
- **Son on iki ay itibariyle** değişim oranı % 80,12 oldu.
- **On iki aylık ortalamalara göre** değişim oranı ise % 86,42 olarak hesaplandı.

Çizelge 2: Gıda Harcamasındaki Değişim %				
	Kas'21	Kas'22	Aralık'22	Kas'23
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı	3,71	4,87	4,41	2,49
Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı	-	90,02	98,41	72,50
Son On İki Ay İtibariyle Değişim Oranı	-	137,38	98,41	80,12
On İki Aylık Ortalamalarla Değişim Oranı	-	-	106,28	86,42

TÜRK-İŞ hesaplamasında temel alınan ve doğrudan piyasadan derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Kasım 2023 itibariyle gözlemlenen değişim harcama gruplarına göre şu şekilde oldu:

- **Süt, yoğurt, peynir grubunda;**

Süt fiyatları geçen aya göre %8,5 artarak marketlerde ortalama litresi 34,5 TL'den satılmakta. Peynir ve yoğurt fiyatları ise geçen ayki seviyesini korudu.

- **Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohum ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Et fiyatlarında geçen aya göre ciddi bir değişiklik görünmemekte olup, marketlerin pek çoğunda dana kıyma ortalama 331 TL'den, dana kuşbaşı ise ortalama 356 TL'den reyonlardaki yerini aldı.

Tavuk fiyatları kasım ayında kg fiyatı ortalama 69 TL ile marketlerde yer alırken, yumurtanın tanesi ortalama 3,77 TL'den satılarak geçen aya göre bir miktar düştü.

Geçen ayda olduğu gibi bu ayda hamsi tezgahlarda kg fiyatı 100 TL'den satılmaya devam etmekte. Kış mevsimine girdiğimiz bu günlerde balık çeşitliliğinin artması sebebiyle tezgahlarda en çok talep gören deniz balıkları bu ay ortalama 172 TL'den satıldı.

Kuru baklagillerin tamamında artış yaşandı. Bu grupta en yüksek artış nohutta görüldü. Nohut geçen aya göre ortalama %21 artış gösterdi. Kasım ayında nohut fiyatları marketlerde ortalama kg fiyatı 85 TL'den yerini aldı.

- **Ekmek ve tahıllar grubunda;**

Ankara'da 200 gramlık ekmek fiyatı 7 TL'den satılmaya devam etmekte. 4 kişilik ailenin aylık sadece ekmek masrafı 735 TL.

Tahıllar grubunda geçen aya göre az da olsa bir artış yaşanmakta. Kasım ayı içinde pirinç fiyatları ortalama kg fiyatı marketlerde 71 TL'den satılmakta olup, bulgur, un ve irmik fiyatları ise geçen aya göre sınırlı seviyede arttı.

- **Taze sebze-meyve grubunda;**

Bu ay sebze fiyatlarında karnabahar ve köy biberinde yüksek fiyat düşüşü gözlemlendi. Geçen ay köy biberi pazar tezgahlarında ortalama 35 TL'den satılırken bu ay ortalama 20 TL'den satıldı. Karnabaharda geçen ay kg fiyatı ortalama 37,5 TL'den satılırken bu ay ortalama 20 TL'den satıldı.

Ispanak, semizotu, yeşil soğan, kabak, patlıcan, salatalık ve kara lahana fiyatları tezgahlarda geçen ayki fiyatlarını korudu.

Meyve tezgahlarında üzüm ve hurma ortalama kg fiyatı 50 TL olarak dikkatleri üzerine çekerken, sezonundan kaynaklı portakal ortalama 35 TL fiyatla tezgahlarda yerini aldı. Geçen ayda olduğu gibi bu ayda en düşük fiyatlı meyve mandalina oldu. Mandalina kg fiyatı 12,5 TL'den satılmakta.

Ortalama sebze (ana yemekleri tamamlayan maydanoz, kıvırcık vb. salata yeşillikleri dâhil değil) kg fiyatı 24,40 TL, ortalama meyve kg fiyatı 36,41 TL oldu. Hesaplama -bu ay- 25'i sebze ve 8'i meyve olmak üzere toplam 33 üründeki fiyat değişimi dikkate alındı. Ortalama meyve-sebze kg fiyatı 25,64 TL olarak tespit edildi (ana yemekleri tamamlayan maydanoz, kıvırcık gibi salata yeşillikleri bu hesaplamada "Ortalama Meyve-Sebze Fiyatı"na dâhil edilmektedir).

- **Temel yağ ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Avrupa'daki kuraklık ve buna bağlı olarak İspanya ve İtalya'daki zeytin ve zeytinyağı üretiminin düşmesi dünya üretimine de yansdı. Ülkemizdeki zeytinyağı fiyatlarındaki artışın önemli faktörlerinden birisi de dış talebin artması. Avrupa'da yaşanan kuraklık nedeniyle zeytinyağı üretiminin düşmesi sonucu bu ülkelerin Türkiye'deki zeytinyağına olan talepleri arttı. Üreticinin artan maliyetleri ve dışarıdan gelen talep nedeniyle zeytinyağı fiyatları diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de artmaya devam etmektedir.

Zeytin yağı fiyatlarındaki artış bu ayda devam etmekte. Zeytinyağı fiyatları marketlerde ortalama litresi 300 TL'den satılmakta. Ayçiçek yağında ise fiyatlar geçen aya göre aynı kaldı. Tereyağı fiyatları ise bu ay %6 arttı.

- **Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden;**

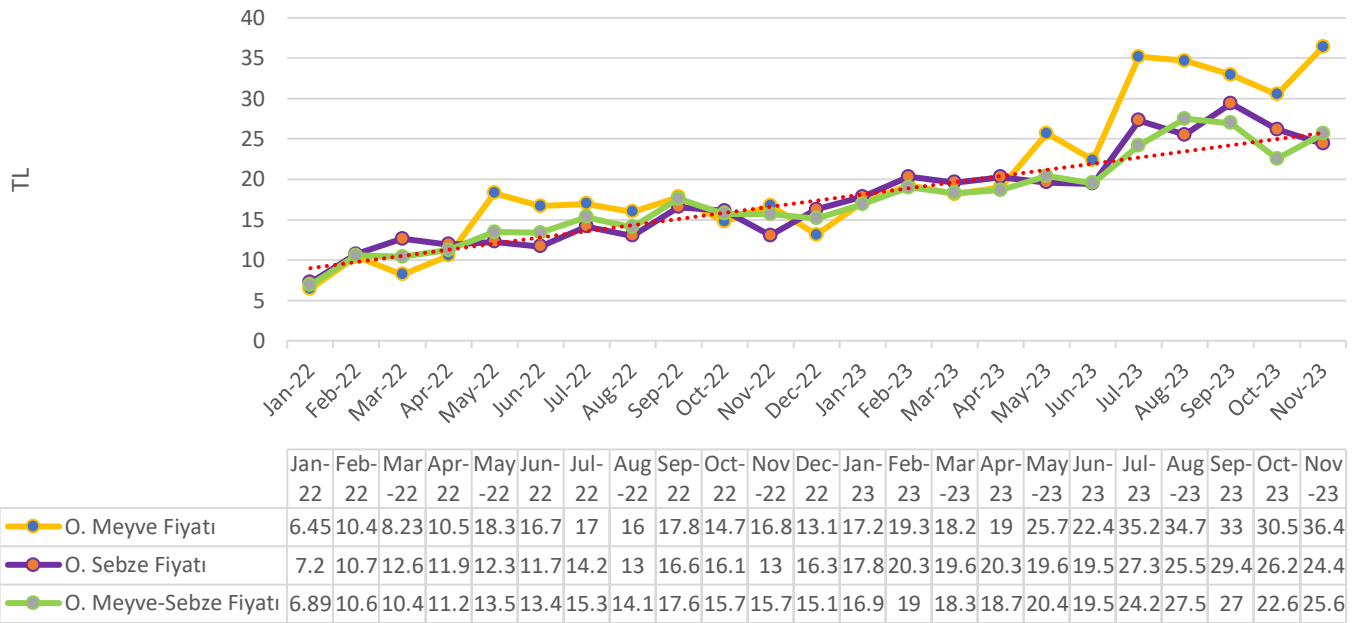
Zeytinyağı fiyatlarının artmasına sebep olan etkenler, zeytin fiyatlarında artmasına sebep oldu. Siyah zeytinin kilosu ortalama 223 TL'den, yeşil zeytinin kilosu da ortalama 168 TL'den satılmakta.

Bu grupta yer alan şeker, reçel, çay, ıhlamur ve bal fiyatları geçen ayki seviyelerini korurken, pekmez de ise kısmi düşüş gerçekleşti.

ÇİZELGE 3: TÜRK-İŞ Açlık Sınırı Endeksi (TASE 2021=100)

		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Endeks	2021	100	102,76	104,93	108,06	108,78	110,46	112,45	118,09	118,3	118,78	123,19	153,9
	2022	159,62	170,98	185,09	199,94	226,02	240,04	256,88	258,76	272,11	278,87	292,46	305,37
	2023	332,93	353,99	360,23	380,67	389,18	389,60	437,85	458,14	500,80	513,94	526,78	
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı %													
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı %	2021	1,19	2,76	2,10	2,98	0,67	1,54	1,79	5,01	0,17	0,40	3,71	24,92
	2022	3,71	7,12	8,24	8,02	13,04	6,20	7,01	0,73	5,15	2,48	4,87	4,41
	2023	9,02	6,32	1,76	5,67	2,23	0,10	12,38	4,63	9,31	2,62	2,49	
Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı %													
Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı %	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	3,71	11,09	20,26	29,91	46,85	55,96	66,9	68,13	76,8	81,19	90,02	98,41
	2023	9,02	15,92	17,96	24,65	27,44	27,58	43,38	50,02	64,00	68,3	72,50	
Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim %													
Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim %	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	59,62	66,38	76,39	85,02	107,76	117,29	128,44	119,11	130,01	134,77	137,38	98,41
	2023	108,57	107,03	94,62	90,38	72,18	62,30	70,44	77,04	84,04	84,29	80,12	
On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim													
On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	106,28
	2023	109,77	112,88	114,03	115,74	112,13	108,58	107,54	107,89	106,21	99,96	86,42	

Meyve Sebze Fiyatları

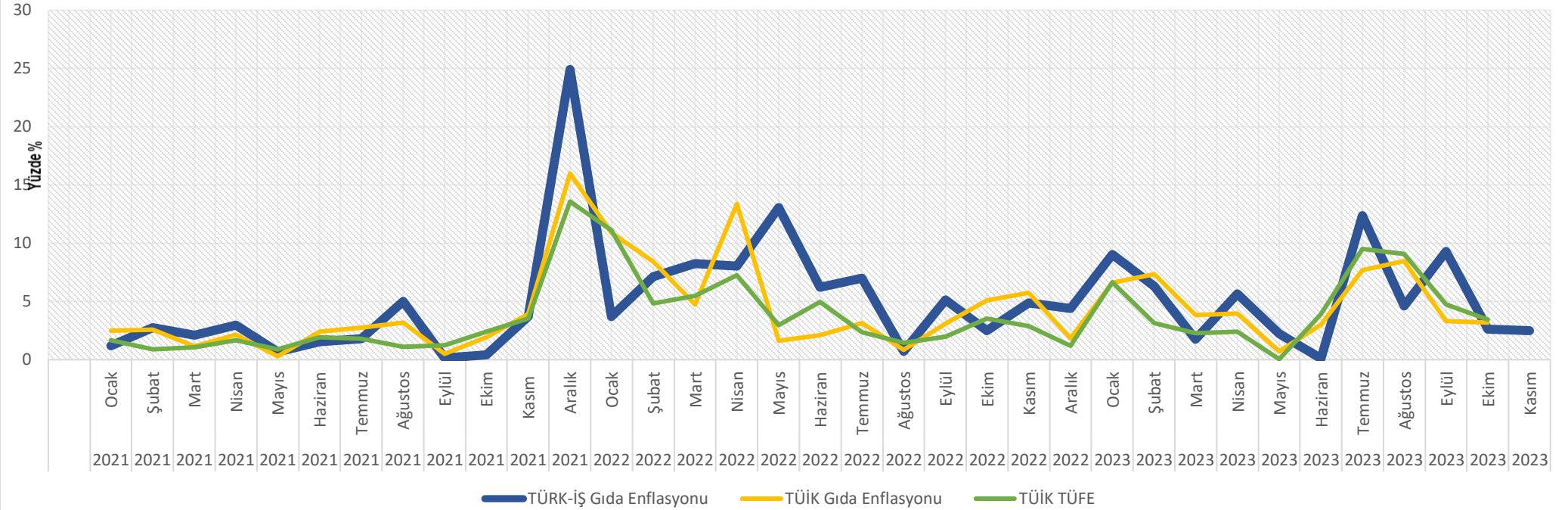

Zaman

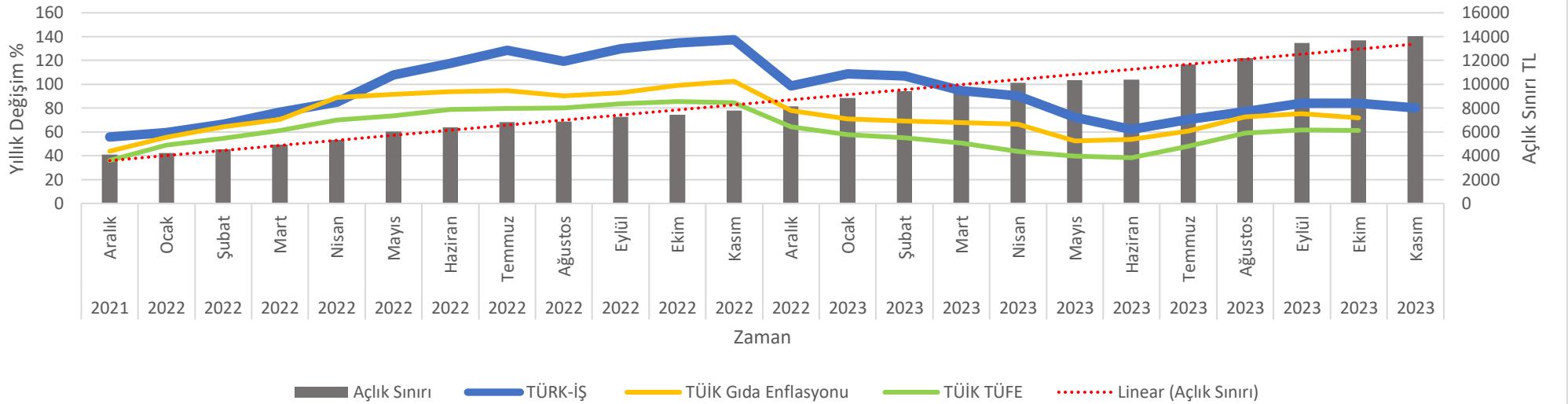
Not1: "Ort. Meyve-Sebze Fiyatın"a ana yemekleri tamamlayan maydonoz, kıvrıkcık gibi salata yeşillikleri dâhil edilmektedir.

● O. Meyve Fiyatı
 ● O. Sebze Fiyatı
 ● O. Meyve-Sebze Fiyatı
 ● Linear (O. Meyve-Sebze Fiyatı)

Aylık Gıda Artışı %

Yıllık Gıda Enflasyonu ve Açlık Sınırı

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlıkve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.²

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi içinbu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusundada belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nden sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir; ikinci grupta et, tavuk, balık, yumurta, yağlı tohumlar (sert kabuklu yemişler), kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye vb.); üçüncü grupta ekmek, makarna, pirinç, bulgur,un, irmik, diğer tahıl unları; dördüncü grupta taze meyve ve sebze; beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağından müteşekkil temel yağlar; diğer besin grubunda ise şeker, reçel, marmelat, bal,pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça yer almaktadır.

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’daçalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi amacıyla bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır. İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıcahesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir “beslenme

² 2022 yılının Ocak ayından itibaren, oluşturulan yeni çalışma grubu tarafından ve yeni beslenme kalıbı temel alınarak araştırma sürdürülmektedir.

kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.³ Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibarıyla meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir. Dar gelirli ailelerinde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığıdır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğuzaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır**.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

---

³ TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 için bu oran değişmemiştir.